

Militærarkiv med lokalhistorisk profil

Da det tyske Bundesarchiv's militærarkiv i 1968 skulle flytte inn i sitt nye 12-etasjers administrasjonsbygg i Freiburg, skulle ikke mindre enn 400 tonn arkivmaterieell settes på plass i hyllene i lagerhallene ved siden av. Foruten dokumenter, film og lyd-bærende materieell fins det 80 000 bilder og 200 000 kart.

Leder for institusjonen er den 42-årige historiker og oberst i Bundeswehr's reserve dr. Kehrig. Han ser gjerne at utenlandske forskere og publisister utnytter noe av det enorme materieell som her er tilgjengelig, sier han. Imidlertid forutsettes et gjensidig forhold, slik at forbundsrepublikkens egne innbyggere har tilgang til tilsvarende muligheter i vedkommende utland. Tallet på utenlandske besøkende i vårt arkiv har i de senere år ligget på rundt 400, et tall som forøvrig ser ut til å øke år for år.

10 000 HYLLEMETER

Militærarkivet i Freiburg som har et nært samarbeide med militærhi-

storisk forskningskontor samme sted, har som oppgave å forvalte arkivmaterieell bl.a. fra den prøyssiske armé fra 1867, den keiserlige marine, riksværet, Wehrmacht og etterkrigstidens Bundeswehr. Bare for den sistnevnte kategori har det allerede samlet seg opp 10 000 hyllemeter, forteller dr. Kehrig.

Til tross for arkivmassens veldige omfang, fins det store tomrom som neppe noensinne vil kunne fylles. Således mangler en betydelig dokumentmasse fra felttogene i Polen og Norge, samt Vest-felttoget 1940, som gikk tapt ved brann i den krigsvitenskapelige avdeling ved generalstabens ødelagt som direkte følge av krigshandlinger, og luftarkivet gikk tapt som følge av selvdestruksjon. Ved krigens slutt ble så dokumenter tilhørende de sentrale militære myndigheter og krigs dagbøker for hær, marine og flyvåpen, tatt som krigsbytte av de allierte, men er i stor utstrekning blitt tilbakelevert fra England og U.S.A. Krigs dagbøkene på divi-

sjonsnivå forefinnes frem til i 1943, og bare høyere kommandoers dagbøker (Gruppe, Armé o.s.v.) finnes frem til -44, unntaksvis -45.

Imidlertid bestreber Militærarkivet seg på å fylle disse åpninger så godt det lar seg gjøre med dokumenter - eller kopier - fra privatpersoner, efterlatenskaper, memoarer, private samlinger o.l.

KLENODIER

I det tross alt rikholdige materiale kan man komme over keiserlige klenodier som f. eks. admiralspatenter med snirklete gotisk trykk på det mest gedigne dokumentpapir, eller original-«Erlasse» fra Rikskanselliet undertegnet av Hitler selv, med sort fyllepenneblekk, eller samme herres fastsettelse av «Westerlag», 9. april, i brev til Gruppe XXI, invasionsstyrken bestemt for Norge. Vi finner vi Falkenhorst's brevveksling med hovedkvarteret, han hadde tydeligvis en forkjærlighet for blå farvestift når han undertegnet sine brev. Derimot må den unge løytnant Nicolaus von

Jastrzamski ved 7. grenaderregiment ha vært svært misfornøyd med sitt slavisisk-klingende navn da han i sin tid la det på hyllen og tok navnet von Falkenhorst - ifølge professor Hubatsch som skrev en avhandling om krigen i Norge.

FELT-TOGET 1940

For Norges-felttogets vedkommende eksisterer Gruppe XXI's krigs dagbok og likedan endel divisjons-krigs dagbøker. Her finner vi korte, konkse meldinger, hvis innhold forøvrig er velkjente fra krigshistorien. «Fra «Kriegstagsbuch Nr. I» saksar vi f. eks. «9.4.40. Untergang des Kreuzers «Blücher» etwa 7.30. Verloren der Div. kann sich retten. Wetterlage: schön. «Krysseren Blücher går ned ca. kl. 7.30. Divisjonskommando greier å redde seg. Været: Pent (!) Høydramatikk og tragedier, seire og triumfer, i krigs dagboken klemt sammen på noen få linjer med en majors gudreite gotiske håndskrift. De nærmere detaljer derimot, må man lese efter i dagbøkene

tilleggsmappe hvis de fremdeles er intakte.

Vi finner dokumenter som belyser enkelte hendinger som vi var vitne til - omenn helt periferert som 15-åring - under felttoget i 1940. I Østfold-byene ble eksempelvis de første avdelinger av Wehrmacht ganske tidlig en periode skiftet ut med SS-kompagnier fra «Totenkopf-regimentet, og grunnen til dette finner vi i de nærmere 3 hyllemeter () dokumenter vi har fått til gjennomsyn. Falkenhorst bad nemlig Berlin om en forsterkning på 2 divisjoner, men fikk prompte klar beskjed fra Keitel at dette var absolutt umulig. Forsterkningen i frontavsnittene måtte skje ved at kampenheter som stod i kystområdene ble overført og erstattet med SS og politiavdelinger, hevdet en meget bestemt Keitel. - De nevnte avdelinger av «Totenkopf» var rekrutter i utdanning og helt uten kamperfaring. På Fredriksten festning ble de f. eks. brukt som vaktmannskaper for de norske offiserer

som var tatt til fange bl.a. under fallskjermjegerens Elverumsraid.

LOKALHISTORISK

Vi finner også detaljerte planer om hvordan de norske styrkene på begge sider av Mjøsa skal avskjæres ved at Lillehammer besettes av 1 kp. fallskjermjegere støttet av en infanteribataljon som landsettes på Mjøsisen. I en tilføyelse heter det «Nicht stattgefunden» på grunn av flytekniske vanskeligheter.

Ikke minst i et lokalhistorisk perspektiv kan dokumenter på et lavere plan, som f. eks. løytnantens eller underoffiserens situasjonsrapport fra første linje, nedtegnet med kopi-blyant på simpelt, krøllet kladdpapir ofte være svært interessante, med andre ord stoff som er mindre kjent for almenheten. Slikt er også blant de dokumenter som er oppbevart som «Anlagen» i militærarkivet i Freiburg.

Sven T. Arneberg

Miljøpubl. 4/11 1981

103378